

AD
RECENSIONEM
BULLARII ROMANO-SVEOGOTHICI,
A NOBIL. A CELSE EDITAM,
ACCESSIO.
CUJUS PROLEGOMENA,

Venia Fac. Philos. R. Acad. Aboënsis,

PRÆSIDE

Mag. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

*Eloqu. Professore Reg. & Ord. Reg. Acad. Litt. Human. & Antiquitt.
nec non R. Soc. Scient. Upsal. Membro,*

Publicæ honorum censuræ submittit

FRIDERICUS BERGMAN,

BOREA-FENNO;

In Auditorio Majori die XXIII Junii MDCCXCVII,

H. P. M. S.

THESES RESPONDENTIS.

THESIS I.

Quod Poëtis dedit præceptum Horatius: *non satis est pulchra esse poemata, dulcia sunt, et quocumque volent, animum auditoris agunt*; illud non minus sibi scriptum esse Oratores putent.

Thes. II.

Physiologiæ quædam cognitio quanti sit momenti illis, qui Psychologiam feliciter tractare volunt, non uno exemplo constat. Quominus placet eorum ratio, qui nonnisi meditationibus indulgentes abstractis, singularem se huic Scientiæ lucem accendisse gloriantur.

Thes. III.

Quod veteri dicitur proverbio, *verba valere ut nummos*, id vel *voluptatis* confirmat vocabulum: quod alias maxime laudatum, alias fere infame habitum, et priscis et recentissimis temporibus, valde dissimilem expertum fuit fortunam. Non est tamen existimandum, ipsas hominum sententias adeo semper fuisse diversas, ac eorum formulas discrepasse reperimus.

Thes. IV.

Qui vestigia aliorum premit, eum facta horum tacito approbare consensu, adeoque hæc etiam illi propterea recte posse imputari, qui statuunt, doctrinam de Imputatione valde pervertunt.

Thes. V.

Officium veritatem dicendi, pacto cuidam esse superstructum, ut generaliter contendamus, minime opus est; non enim lingua, magis quam manu vel alio quocumque membro, lædere alios licet.

Thes. VI.

Justitia sæpe quidem durior in quosdam videtur; sed natura tamen sua semper benefica est.

Thes. VII.

Pulchra omnino sunt Senecæ verba: *Hoc ab homine exigitur, ut prosit hominibus, si fieri potest multis, si minus paucis, si minus proximis, si minus sibi.*

Thes. VIII.

Eleganter virum bonum descripsit idem Seneca, eum, qui ab honesto nulla re deterretur, ad inhonestam nulla utilitatis spe incitatur.



PROLEGOMENA.

Jam dudum apud Patriæ consultos Historiæ in confesso fuit, inter fontes ejus præcipuos, quod ad tempora attinet ætate R. *Gustavi I* superiora, *Literas* (seu ut vulgo appellantur, *Bullas*) *Pontificum Romanorum*, ad nostros olim Reges, Viros Principes, Episcopos cæterosve Ecclesiarum Antistites, vel ad quoscunque nostris de rebus scriptas, esse referendas. Eas igitur colligere, consulere atque Commentariis suis Historicis, testimoniorum documentorumque loco adjungere, nobiliores rerum nostrarum scriptores passim studuerunt. Quin plenam illarum, quotquot investigare poterant, collectionem adornare atque in usum Historiæ nostræ insignem luci exhibere publicæ, instituerunt duumviri de rebus nostris priscis illustrandis immortaliter meriti, Nobb. OERNHIELMIUS et PERINGSKÓLDIUS (a); sed fatali obstante, quæ tot alia oppresit egregia consilia, de re nostra literaria promovenda inita, penuria Mercatorum Librariorum, impensis, tam grandis inprimis operis prelo typographico subjiciendi, necessariis faciendis parium atque paratorum, succesu caruerunt. Quamobrem fructus tam impigri tamque utilis laboris prope fuit ut totus periret; neque omne omnino ex illa calamitate damnum resarciri hucusque potuit (b). Nobil. itaque MAGNUS A CELSE (*Reg. Cancellariæ Consiliarius et Regni Historiographus*), spe thesauri Bullarum ipsarum Historiæ nostræ studiosis aliquando offerendi ille etiam dejectus, indicem

A

(a) Vid. MAGNI A CELSE *Apparat. ad Hist. Sveo-Gothicam* Sect. I. (Bullarii Romano-Sveo-Gothici recensionem sist.) §. II & III.

(b) Cfr. I, c.

dīcem tamen earundem, quotquot ad suam pervenisent notitiam, secundum ordinem temporum digestum brevique adjecta argumentorum recensione instructum, publici juris facere, utilissimo sane instituto prudentibusque rerum patriarum studiosis quibusvis gratisimo, decrevit (c). At vero jam pridem questi sunt, qui studium his rebus impenderant, magnam apud nos harum Bullarum vim (ex quibus multum lucis ad varia Historiæ Scandicæ capita adfulsurum erat), partim fortunæ sævitia, partim hominum culpa, intercidisse; cujus jacturæ reparandæ nulla alia remansit spes, nisi quæ ex Aulæ Pontificalis indulgentia atque favore tota penderet: si nempe alicui literarum nostrarum vel Patrono vel cultori adeo esse felici liceret, ut exempla Bullarum apud nos desideratarum (ac ad nostras tamen res pertinentium) ex ipsis Tabulariis Summorum Pontificum descripta nancisci sibi contingeret, atque præstantissimo inde munere populares suos augere? Sed diu frustra hæc vota fuerunt (cujus rei commemorare causas necesse non est); donec Generosissimus Dn. CAROLUS FRIDERICUS FREDENHEIM, *Supremus jam Ædificiorum Rerum, omnisque per Patriam rei Ædificatoriæ, Pictoriæ et Sculptoriæ Præfectus, Eques Auratus Ordinis Regii de Stella Polari*, studio insigni quo semper flagravit Artium quarumcunque Liberalium in Patria promovendarum (d) impulsus, occasionem tandem inveniret pulcherrimo bene-

(c) Cfr. l. c. Præf. p. 2.

(d) Dum Expeditioni (quæ dicitur) Rerum Exterarum in Regia Cancellaria præseset, nulla non usus opportunitate commercii fovendi literarii cum viris gentium peregrinarum celebribus, artium quarumcunque liberalium apud nos incremento fructuosi, illorum sæpe rogatu ingenii monumenta quæ Regi Augustissimo innotescere cupiebant, summo huic artium literarumque patrono exhibuit; qui pignora contra benignioris sui de iis judicii per illum non raro ad auctores transmitti jusfit, atque ejus etiam suafu Romæ virum diligentem artiumque elegantium peritum deligendum judicavit, cui negotia sua ad harum monumenta patriæ comparanda, earumque studiosos Svecos, discendi causa ibi commorantes, consilio opeque juvandos pertinentia committeret cu-

beneficio Historiam patriam ditandi. Quippe qui, cum Nob. A CELSE suam *Bullarii Romano-Sveo-Gothici Recensionem* a. 1782 in lucem edidisset, exemplum hujus libri, non multo post (e), Rege annuente, Illustri PIRANESIO transmisit, Papæ jam regnanti PRO VI exhibendum, adjuncto simul voto, humanissimo Principi ac Arcium Literarumque Patrono benignissimo submisit significando, ut Bullarum ad res Svecicas illustrandas pertinentium atque in Tabulariis Summi Pontificis aservatarum, quæ in *Celsiano Indice* desiderarentur, (quasque apud nos non amplius superesse, hinc appareret), describi benigne permetteret atque cum republica literaria communicari. Cujus hoc consilium Princeps laudatissimus tam prolixa excepit benivolentia, votoque nostrorum tam liberaliter indulgit, ut vix quinque elapsis mensibus, exempla Bullarum aliorumque monumentorum, Historiæ Sveciæ Septentrionisque nostri universi, non solum Ecclesiasticæ sed etiam Civili, lucem præbentium CLXXXIII, inter annos 1198 et 1585 exaratorum (f), ex variis Tabulariis, (ne arcano quidem illo Castelli S. Angeli excepto) diligenter conquisitorum nitideque descriptorum, sua manu Pontifex *Piranesio* traderet (g), *Fredenheimio* transmittenda. Quod liberalissimum munus (d. 23 Nov. ej. a. Stockholmiam advectum) quanto

randa (*Agent*): quæ cura mox (a. 1783, d. 17 Febr.) Illustri viro Dn. FRANCISCO PIRANESI, postea Ordinis R. de Stella Polari Equiti Aurato, ac Legati ibidem Svecici munere ornati, tradita fuit; cui præscripta a Rege (d. 28 Martii ej. a.) negotii gerendi ratio (*Instruction*) etiam curam rerum ad Historiam Svecicam illustrandam pertinentium eidem nominatim inculcavit.

(e) Die 17 Aprilis ej. a.

(f) Quorum in numero exempla erant Epistolarum IV, a R. *Gustavo I* et Senatu Regni Svecici ad Papam *Adrianum VI* a. 1523 missarum, quæ in Archivo Regni desiderabantur, quæque typis jam indulgente Generolis. Possessore) descripta legi possunt in *Celeb. OL. A. KNOS Analectis Epistolar. in primis Historiam et res litterarias Sveciæ illustrantibus*, Spec. III p. 33-42.

(g) Die 6 Octobr. ej. a.

quanto nostratum exceptum sit plausu, vel honorificentissimum testatur Illustrissimi Collegii quod Regis Regnique Cancellariæ præest (cuique hanc felicitatem suam Generosiss. FREDENHEIM indicandam existimaverat) iudicium, Actis suis inscriptum (h).

Cum vero hoc eodem tempore in editione paranda Operis Diplomatici Svecani (fontium Historiæ nostræ præcipuorum usum certiorum commodioremque nobis præbituri, cujus successum consilii rursus fuisse sufflammatum, nobiscum omnes dolent rerum patriæ præteritarum diligentius cognoscendarum studiosi) versaretur Cel. CAROLUS GUST. NORDIN, *Eloqu. & Poëseos Lector* Hernösandensis, *Præpositus, Historiographus Ord. Regionum, & Academia Svecanæ Octodecimvir*; perito acutoque huic antiquorum nostrorum monumentorum iudici novum Theaurum diligenter pervolvendum Generosiss. FREDENHEIM mox concessit: monens, ut si quid porro opis ex eodem fonte hauriendum superesse sibi videretur, mentem ea de re aperiret suam. Qui egregia hac usus opportunitate, dubia et quæstiones varias, de ætate atque fide Bullarum quarundam apud nos antea cognitarum, sed ab omni suspicione non immunium &c. proposuit, Archivorum Romanorum ope facile fortassis explicandas. Cumque interim Vir Generosissimus (qui primum existimaverat sibi, homini privato, non aliter quam per PIRANESIUM, qui suam hæctenus interposuerat operam, gratias agere tanto Principi licere, cui hucusque non nisi nomine tenus innotuerat) factus certior fuisset, Papæ non displiciturum si confidentius ipsum per literas adiisset, atque cum gratum suum doctorumque suorum popularium ob transmissum sibi jam munus literarium explicuisset sensum, tum vota nova exposuisset: huic rationi insistens, literis ad Pontificem (d. 18 Martii a. 1784) datis pietatem

(b) Legendum in Ephemeridibus (*Protocollo*) R. hujus Collegii, d. 1 Dec. a. 1783, quod sc. non tantum vehementer sibi placere tam laudabile consilium, ejusque successum Historiæ Patriæ fructuosum, testabatur, sed etiam Generosiss. Virum, ut studio quo hæctenus, de illa bene mereri pergeret, rogavit.

pietatem testatus est & superiori beneficio debitam, & novo præterea in Historiam nostram favore (Codicum scilicet Manuscriptorum Indice nostratum in usum condi jussu, quæ res patriæ nostræ spectantes, in Bibliotheca Vaticana aservarentur) nuper auctam. Qua usus opportunitate, (adjuncto scripto Cel. NOR-
DINI accurato) supplex simul Pontificem rogavit ut propositis dubiis lucem ex uberrimo Tabulariorum Romanorum fonte affundi benigne juberet (i). Idque consilium non minus feliciter, quam superius illud, successit. Quare minime ingratham nos Historiæ Patriæ amicis rem præstituros putamus, si ipsa monumenta, benigne nobiscum communicata, ex quibus lucidius etiam discere horum actorum ordinem licebit, in posteritatis memoriam (additis notulis ad quædam loca explicanda pertinentibus) hic subjungamus. Itaque primum dabimus literas Generosissimi FREDENHEIM, quæ tales erant:

PIO PAPÆ VI

Gloriosissime Regnanti.

Quod me inter & Negotiorum Gestorem Piranesi, Equitem, fuit epistolarum antiquitates artesque spectans commercium, vel ideo magni æstimaverim, quod hoc ipsum animum mihi primum addidit Sanctitati Vestræ submisisse exhibendi Litterarum Papalium, quæ Sveciam vel Svecos tangerent, indicem, qualem nuper adornaverat Doctissimus Magnus a Celse; a quo quidem proposito nec

A 2

suspi-

(i) Cum eodem circiter tempore Pictor nostras egregius, Dn. *Elias Martin*, pulcram delineasset Urbis Templique Cathedralis Upsaliensis descriptionem, (loci præ aliis Suecicis apud externos, et maxime Italos, celebrati), hanc Tabulam, diligenter elaboratam, speciminis simul instar artium elegantiorum apud nos conditionem demonstraturi (libris etiam quibusdam præstantioribus, ut eximio Thunbergii opere *l'Art de batir sous leau*, postea adjectis, ac imprimis ab eruditis popularibus Latine editis, antiquitates nostras etc. spectantibus, ut literarum inde in Patria nostra cognosci status quodammodo posset,) Principi litteratissimo artiumque fautori eximio obtulit, singula locum in splendida sua Bibliotheca privata, seu domestica, inventura,

fuspicabar omnem abesse audaciam, donec adferrentur nitidissima illa exempla Bullarum, quarum ne quidem notitia ad nostros penetrasset. Hisce enim Sanctitas Vestra, Cujus jussu, me rogante ex Romanæ sedis Chartophylaciis exscriptæ sunt, non solum declarare dignata est antiquitatum studia cum bonis artibus et liberalibus sibi curæ esse, sed etiam non displicuisse meam qualemcunque industriam.

Historia igitur Patriæ tum Ecclesiastica, tum Politica, nova hæc luce comitante, non incerto pede per medii ævi tenebras vagabitur, sed firmiori jam gresu incedet.

Quæ nostra mens fuit, ut is, per quem hocce Sanctitatis Vestræ egregium munus nobis cesit, commode gratissimum, quem gerimus, statim significaret animum, subdubitantem tamen an integrum nobis foret litteris Sanctitatem Vestram interpellare, præsertim antequam potuerimus rationem reddere, in quos usus id ipsum convertissemus: hæc, inquam, in causa fuit, cur tamdiu destiterimus tanti meriti gratiam verbis, ex venerabundo pectore profectis, rependere. Verum cum jam in eo essemus, Roma venit, repetito Sanctitatis Vestræ favore, Pars prima Catalogi manuscriptorum, e celebratissima quondam Reginæ Christinæ Bibliotheca erutorum, quæ non mediocriter res Svecanas illustrent, atque jamjam peropportune deteguntur, cum Rex Noster Clementissimus, quem oculis animisque semper præsentem gerimus, Urbem invisit; quippe Qui optime noverit, quæ ad Patriæ dignitatem ac decus pertinere arbitretur, ita componere, ut, quod sæpe factum est, præsto sint inopinato commodo nostraque præcurrant desideria: id quod in hac ipsa re, et nullo potius quam hoc ipso obtingere potuit tempore, quo litteræ humaniores artesque partes Europæ extimas sociant earumque Principes.

Ut ad nos venit laudatus hicce Catalogus, statim libros, quibus acta et scripta superioris sæculi continentur, evolvendos curavimus, et quidem per illos, qui tempus suum in colligendis monum-
tis

tis nostris collocarunt; quo factò reperimus, utique maximam partem eorum quæ in Catalogo recensentur, typis nec vulgatam esse, nec apud nos manu exaratam comparere. Sitim igitur movet Historicis nostris notitia manuscriptorum, quæ eo magis æstimemus oportet, quod idoneus sane vir () nuper, jubente Optimo Rege, in se suscepit partes explicandi res gestas Gustavi Adolphi et summo Parenti non imparis Filicæ Christianæ Reginae.*

*Revertor ad eximium illud Bullarii auctarium, Collectionem loquor ex liberalitate Sanctitatis Vestræ obtentam. Illa autem una cum bullis ab A Celse recensitis (omnes jam numerum millenarium superant) eximium occupabit locum in Corpore Sveciæ Diplomatico, quod auctoritate publica, indefesso studio parat nostratum alius (**), qui tamen subvereri haud desinit, multum remoræ huic operi factum iri ex dubiis quæ circa ætatem, integritatem, cetera, Bullarum oriri soleant; quare etiam, ad abolendum istiusmodi dubia, ad Indicem Celseanum plurima notavit, quæ si explanarentur, recta via se ad metam perventurum optatam putat. Has quæstiones, hæc desideria, qualia exhibuit, Romam ad laudabilem Equitem Piranesi mitto, ut constet, quam certas spes Diplomaticus noster in Archivis Romanis reposuerit. Stat penes Sanctitatem Vestram, ad devotas preces nostras clementissimo nutu efficere, ut brevi ad perfectionem venerit dictum Bullarium, ex quo non minus Romanæ sedis, quam Patriæ Historia lucrum est factura. Interea Reipublicæ Litterariæ ovantes quasi splendida hæcce dona venditamus,*

(*) Celeb. JONAS HALLENBERG, jam Regni Historiographus, et Socius R. Acad. Litterarum Humaniorum, Historiæ atque Antiquitatum; qui diligentissimi operis, res Svecicas regnante Gustavo Adolpho gestas explicantis (*Svea Rikes Historia under Kanung Gustaf Adolph den Stores Regering*) V hæctenus Tomos edidit (Stockh. 1790-1796, 8:o), reliquos sensim adjecturus.

(**) Cel. NORDIN, de cujus instituto, sed abrupto postea opere, nuper commemoravimus; quod ut perficiatur (Tomum primum prelo paratum vidimus), valde optamus.

mus, contexendo exscriptarum Bullarum elenchum, quem inseret Nobil. A Celse Apparatus Historici parti secundæ propediem in lucem proditura ().*

*Nisi quo temporis articulo hæ litteræ Romæ resignarentur, judicarem adferri quoque tabulam (**), quam ut inserviret Sanctitatis Vestræ magnifico Thesauro adaugendo, ob loci eminentiam pingi curavi, vix ea digna esset quæ a me nunc commemoraretur. Quod in votis habeo, est, ut ista sese probaverit Sanctitati Vestræ, Cujus in istiusmodi rebus æstimandis exquisitissimum judicium non parum ornamenti addit reliquis, quibus claret Sanctitatis Vestræ Nomen, meritis.*

Supereff, ut quod primum mihi fuisset faciendum, jamjam peragam, scilicet Sanctitati Vestræ summas maximas pro clementer concesso ac multiplici favore, quem et posthac submisse mihi expe-cto, habere gratias. Qui didicimus Optimum Regem nostrum votivo pectore colere, non possumus non in quovis Principe veneratione prosequi virtutem, sapientiam animique magnitudinem, in quibus, ut Nomine, ita re Pium cognoscimus, suspicimus.

Sanctitatis Vestræ

*Dabantur Stockholmæ
die XVIII Martii
anno MDCCLXXXIII.*

*cliens devotissimus
Carolus Fredericus a Fredenheim.*

Quas literas Pontifex adeo faventer excepit, ut non modo novis muneribus literariis splendidissimis liberalitatem suam augeret, sed etiam responso hujusmodi, dignaretur:

PIUS

(*) Hanc vero spem interveniens mors Senis interceptit.

(**) Illa ipsa significatur delineatio urbis templique Upsaliensis, de qua supra commemoravimus.

PIUS P. P. VI.

"Nobilis Vir Salutem et Lumen Divinæ gratiæ. Literæ a te ad Nos humanissime datæ, Librique Sævicas eruditiones attingentes quibus liberalitate tua ditior nostra domestica Bibliotheca est effecta, Nos libenter adducunt, ut ad te mittamus B. Maximi opera, quæ collatis majori quoad licuit diligentia Codicibus in unum volumen digesta sunt. Editioni præfatæ ad bonarum artium cultum, quo non mediocriter delectaris, volumen primum adjunximus novi Musei in Vaticano constituti, quod Jo. Bapt. Vicecomes Romanorum antiquitatum, dum in vivis erat, Curator maxima forma publici juris fecit. Operis complementum, quando in lucem prodibit, ne tibi desit, nostra erit cura. Non dubia observantiæ officia, quibus nostram tibi concilias benevolentiam, acceptissima nobis acciderunt; ac Deum Opt. Max. precamur, ut te diu incolumem omnique prosperitate florentem servet, ac cælesti Divinæ gratiæ lumine perfundat.

Datis Romæ apud S. Petrum VII Idus Martias MDCCLXXXV Pontificatus Nostri Anno Undecimo." (Ac in imo paginæ: *Calistus Marinius, a Latinis Epistolis Sanctissimi.*)

Cumque porro Generosiss. FREDENHEIM, qui ob expertum Pontificis favorem atque munificentiam magno esse in ære sibi videbatur, atque literariis porro mittendis munusculis, qualia noster præstare septentrio posset, (novis mox donis sibi liberaliter repensis) gratam interim testari mentem studisset, animum ad iter Italicum appulisset, et Romæ præsens venerabundum Papæ (*), ob tot tantaque gratiæ suæ pignora sensum explicuisset; non modo veniam obtinuit Bibliothecam Vaticanam libere adeundi (qua diligenter usus fuit, indices monumentorum Svecicorum cum libris ipsis conferendo et augendo, exempla que non pauca exscribi curando), sed etiam novo Pontificis jussu munitus, ut collectio Bullarum qua ante quinquennium mune-

B ratus

(*) Quem adeundi prima sibi concedebatur facultas d. 28 Martii a 1782.

ratus fuerat, continuata perquirendi diligentia compleretur, in spem novam adductus fuit hujus thesauri augendi. Quocirca doctissimus Abbas CAJETANUS MARINI (*), Archivis Præfectus Papalibus, qui singulari diligentia priorem Syllogen conquiri atque excubiri curaverat, nunc etiam, accedente jam familiaritate cum præfente Romæ Generosissimo FREDENHEIM contracta, operam huic negotio navavit adeo benignam (**), ut intra semestre temporis spatium auctarium illi tradere (***) valeret Bullarum ad res Septentrionis nostri pertinentium neque minus fere locuples, (quippe quarum numerus ad CXLI pertingit (****)), neque Historiæ Arctoæ illustrandæ minus accommodatum, quam munus quinquennio ante eidem oblatum: quo factum est, ut numerus Bullarum (præter alia monumenta) quasi postliminio sic nobis restitutarum, CCXX:m jam excedat. Hoc igitur et alia complura quæ expertus Romæ fuerat favoris documenta, non poterant non Virum Generosissimum permoveere, ut domum pergens, novis litteris Colonia Agrippina (d. 18 Aprilis a. 1790) datis, mentem venerabundam Pontifici explicaret gratesque persolveret meritissimas: ad quas quod sibi datum fuit responsum, cum neque illud hoc loco recte abesse putarem, subjungendum duximus:

PIUS

(*) Quæ eo usque se extendit, ut etiam notitiam cum eo communicaret rerum in Svecia a *Fechtio*, *Typotio* et *Possevino*, ut Pontificis vel mandatariis vel legatis gestarum.

(**) Die 2 Octob. a. 1784, adhuc Romæ versanti.

(***) Connumeratis nempe (ut etiam in numero supra significato) quibusdam ejusdem argumenti atque formulæ, ad diversos homines missis. Lucem præterea dubiis nonnullis ac quæstionibus a Cel. *Nordia* propositis, benivole suppeditavit. Quæ res aliam etiam quarundam nationum viris eruditissimis addidisse dicitur, ex Archivis Pontificiis, antiquitate non minus quam copia et ordinis laude insignibus, similia beneficia expetendi; necio autem qua fortuna.

PIUS P. P. VI.

Nobilis Vir Salutem et lumen divinæ gratiæ. Quanto observantiæ gratique animi studio mente retineas ac memoria repetas officia in nos tua, quibus bonarum artium amorem, quo eximie præstas, honestandum duximus, e literis elucet die XVIII Aprilis ad nos scriptis: earum lectio non solum nobis plurimum accidit jucunda, sed incitamento fuit, ne diutius protraheremus voluntatem tibi mittendi IV Musei in Vaticano positi volumen, quod plures ante menses Ennius, Joannis Baptistæ filius Vicecomes publica luce donavit: statuebamus equidem, ut illud una cum III volumine a nobis acciperes, quod formis vetera monumenta experimentibus nondum absolutis Antiquitatum amatores adhuc desiderent necesse est: sed animo considerantes erudito viro fore gratius ea quæ sunt edita percurrere, quam expectare ut rerum edendarum ordo perficiatur, moram præcidimus, ac volumen, quod publicæ literatorum commoditati prostat, Francisco Piranesi ut ad te mittat, tradi jam fecimus, a quo grave tibi non erit futura quoque, quæ prodibunt hujus operis volumina, nomine nostro accipere: quam nostram sollicitudinem tibi non incompetam, ut integrum a nobis teneas opus præfatum, novo in nos officii genere te vehementer confirmasse fatemur: liberalitati nempe tuæ acceptam referimus marmoream tabulam e foro boario, ubi vetusta rudera investigare ac perscrutari delectabaris (), erutam, in quâ Kalatores Pontificum ac Fla-*

B 2

mi-

(*) Respicit fossionem, quam, annuente Pontifice, Generosiss. FREDENHEIM in veteri *Foro Romano* (a. 1788 d. 3 Nov. & deinceps) suscipi eo consilio curaverat, ut celebris hujus loci topographiam, ex ea parte situs finiumque suorum adhuc parum vel certi vel cogniti, in lucem planiorem vindicaret: de qua re ipse in Oratione diligentius egit quam coram R. Academia Litterar. Humaniorum, Antiquitt. et Historiæ habuit, cum (a. 1795 d. 15 Dec.) locum inter Socios ejus Honorarios sibi oblatum occuparet, antea autem jam commemoraverat Cel. OBERLIN in *Ephemeridd. Franco-Gallice* (a Cell. MILLIN, NOEL et WARENS) editis, sub tit. *Magasin Encyclopedique*, ubi Tomi VI (a. 1795)

minum sunt expressi; cui sane tabulae in Museum Vaticanum locum dari iussimus. Etsi vero munus sponte tua oblatum quantum nobis acciderit gratum, eidem Piranesi tui studiosissimo tunc declaravimus, id tamen occasione dandi ad te literas oblata silentio praeterire noluimus; qui id etiam a te majorem in modum optamus, ut commendatum habere pergas apud potentissimum Suecorum Regem eundem Piranesi, quod sane officium ubi praestabis, de viro magis benemereberis, qui istius regni in hac urbe nostra negotia diligenter curat; tibi que omnia laeta fausta que cum divinae gratiae lumine a Deo Opt. Max. enixe adprecamur. Datum Romae apud Sanctum Petrum V Idus Junias MDCCLXXX, Pontificatus Nostri Anno Decimo sexto. (Atque in ima pagina: Callistus Marinius, a Latinis epistolis Sanctissimi.)

Ad laudata autem Bullarum exempla ut redeamus, non ejusdem quidem singulae, quod facile intelligi potest, pretii sunt (*), ac nonnullae propius ad res Danicas et Livonicas etc. quam nostras illustrandas spectant (quarum tamen notitiam cum viris illarum terrarum eruditis minime ingratis fore consideremus, neque illas silentio praeterire duximus); sed omnes tamen magis minusve ad temporum illorum cum ingenium, instituta ac mores, tum fortunam, gesta atque eventus explanandos conferunt: in quibus, cum de temporibus hominibusque adeo a nostro aevio remotis, in tanta monumentorum penuria, quaestio est, leviora etiam subsidia grata habentur, atque res animo attempto sagacique considerantibus, saepe lucem vix speratam offerunt. Nobis quidem ad res Fennicas illorum temporum illustrandas haud contemnendam praebuisse opem, opus nostrum quo

p. 344 sqq. habetur: *Decouverte faite au Forum Romanum, par M. le Chevalier de FREDENHEIN, Suedois*, etc. (Cfr. imprimis p. 352-361), atque Ichnographia loci adjecta illustratur.

(*) Paucae etiam (nonnisi VI) in Celsiano Indice jam commemoratae, aut superiore Collectione jam comprehensae (IV), levi παραγραφατι, reliquis additae comparant.

quo has explicare conati sumus (*), fidem facere poterit; ubi ad harum Bullarum quasdam aliquoties provocare nobis licuit. Nec alios Historiæ Patriæ studiosos, quibus easdem consulendi occasio fuit, nihil inde lucri reportasse, reperimus. Maximas igitur ob novam hanc atque egregiam Historiæ nostræ, mediæ ævi, opem comparatam, Viro Generosissimo, cujus consilio, curæ atque diligentiae accepta referenda est, gratias deberi, jure meritisimo prædicamus: Cui Auracæ quidem nostræ Camcænæ tanto illas debent majores, quo benignius Bibliothecam nostri potissimum Lycei, perpetuus Idem ejus benefactor præclaro hoc atque sui generis unico Cimelio litterario ornatam voluit, ipso exemplo quod ex Italia acceperat atque adduxerat (**), ante biennium (***) nobis munificentissime dicato atque transmissio, publico sic loco, in usum Historiæ studiosorum Patriæ liberum atque communem, hic aservando. Quem favorem atque benignitatem non alia ratione rectius atque consilio et voto Donatoris, simul nobis significato, conformius nos posse publice agnoscere munereque tanto nos non indignos demonstrare, existimavimus, quam si, donec facultas contigerit integræ Collectionis typis evulgandæ, brevem Recensionem e-deremus Bullarum sic nobis feliciter acquisitarum, eodem more modoque institutam, quo illam nostris antea cognitarum adornaverat in opere supra laudato Nob. A CELSE: ad cujus itaque librum supplementi instar nostram hanc operam simul spectari volumus. Quod autem loca nonnulla explicatione indigere videbantur, notis subjectis brevibus, hanc illis atque lectorum simul commoditati opem præstare studuimus. Verba ipsa Bullarum

(*) *M. Pauli Juusten Chronicon Episcoporum Finlandensium, Annotationibus — illustratum*, compluribus Disputationibus Academicis hic Aboæ a. 1784 sqq. editum.

(**) Voluminibus constat Duobus, in Folio, corio rubro Maroccanò (Maroquin) pulchre compactis, quibus Insignia Papalia, operculis affabre impressa, peraptum addunt ornamentum.

(***) Die 12 Maji 1795.

larum, quantum fieri commode potuit, in argumentis earum recensendis retinuimus: quæ ad Historiam Patriæ illustrandam plus habere momenti videbantur, earum argumenta paullo plenius enarravimus; reliquis brevius percensitis.

Cæterum, cum in veteri *Registro Ecclesiæ Aboënsis* (sive collectione Literarum varii generis, ad res Ecclesiæ hujus Cathedralis, ejusque privilegia, prædia, præbendas etc. pertinentium, et ejus in usum olim descriptarum) quod in Bibliotheca Regia Stockholmensi hodie aservatur, (*) exempla quædam Bullarum Papalium occurrant, quas neque OERHJELMIUM neque qui ejus presit vestigia PERINGSKÖLDIUM in suis Bullariis descripsisse reperiamus (**) (unde neque Dns. A CELSE illarum meminit), neque in Bullarum Auctario per Generosif. FREDENHEIM nobis comparato extant; hac usi opportunitate, illarum etiam recensione adjiciendam esse duximus, ut plena notitia hujus generis fontium Historiæ Patriæ, ejus amicis atque studiosis, qualis haberi jam posset, uno loco exhiberetur: sperantes, et nostram hanc qualemcunque operam non displicituram, et inprimis merita de rebus Patriis illustrandis, Viri Generosissimi,

(*) Cujus etiam exemplum nitide descriptum Bibliothecæ Acad. Aboënsi addidimus, cum tam eximia inde lux ad Historiam illustrandam Fenniæ haberi queat; quod in commemoratis nuper annotationibus nostris ad *Pauli Juusten Chronicon Episcoporum Finlandensium*, copiis demonstravimus exemplis.

(**) Non paucas quidem inde Bullas Papales (ut et alias aliorum literas) ab his duumviris, illorumve scribis, depromptas in Bullaria illorum relatas, nec non per manus studiosorum Historiæ Patriæ circumlatas, in usum fuisse publicum adhibitas, constat; sed tamen non nisi obiter fuisse hactenus consultum, experientia nos docuit. Quamobrem diligentius pervolvendum et examinandum, decrevimus; neque consilii nos pœnituit. Suspicio hinc enasci poterit, neque cæterarum Ecclesiarum nostrarum Cathedralium vetera Registra, talesque libros, (qui in R. Bibliotheca Stockholmensi itidem aservantur), adhuc summa fuisse diligentia excusos? Si eos quidem, qui SCHEFFERI et BENZELII manibus triti sunt, exceperis?

sisimi, ejus beneficio et consilio eum hic fructus debetur, tum alios posthac debitum iri confidimus (*), animo laudeque quibus

(*) Non habebitur credo ab hoc loco alienum, paucis de fato commemorare Collectionis Literarum ad Reginam *Christinam* (hujus nostri Lycei fundatricem) scriptarum: qua de re nos facere certiores Generosiss. FREDENHEIM benigne voluit. Nempe cum tot superflint Literæ (publici, etiam juris, magnam partem, ab Ampliss. ARCKENHOLTZ etc. factæ) ab ipsa Regina scriptæ; dedit hoc Viro Generosissimo occasionem, etiam exempla literarum ad illam scriptarum (quarum multæ sine dubio ab hominibus Svecis, inprimis primo tempore, misæ erant), quarumque vestigia in Bibliotheca Vaticana nulla reperirentur, curatius investigandi. Unde diligenti inquisitione facta, atque instituto etiam, suo rogatu, per Dn. Abbatem *Santolini*, Amanuensem Bibliothecæ Vaticanæ, Epistolarum commercio cum Capite hodie *Domus Azzolinorum*, didicit, penum Literarum ad Reginam misarum, quam igni tradi testamento suo ipsa jusserat, integram tamen, in potestatem hæredis sui ex asse Cardinalis *Azzolini*, vel potius hujus Nepotis atque hæredis *Pompeji Azzolini*, venisse: cujus ex filio nepos Marchio *Decius Azzolino*, qui Firmi (Fermo) hodie vivit, significavit (literis d. 25 Aprilis, 12 & 23 Maji, ac 6 Junii 1788 datis), cum non multis post mortem Reginæ mensibus etiam Cardinalis decessisset, turbatas primum has res, ac peregrinante deinde patre suo (Marchionis *Decii*) ac post mortuo, sub tenera filii ætate, magis etiam dispersas fuisse, ita ut maxime sollicita investigatione instituta, nihil earum superesse compererit; accepisse tamen a Domesticis suis, ante 7 aut 8 annos, cum pars domus reficienda esset, inventum esse scrinium chartis repletum, magnam partem literarum genere iis in oris incognito perscriptis, (Svecico, ut videtur?) easque a muribus vehementer læsas, fuisse in usus quibus dicari chartæ ineptæ solent (*Maculatur*) divenditas. Discere hinc quidem licet, spem omnem intercidisse ex hoc fonte lucrum aliquod Historiæ nostræ comparandi: sed operæ pretium fuit, verum eventus ordinem resevisse. Cæterum existimari facile potest, id quod res est, plerosque Codices res Svecicas spectantes, qui in Bibliotheca Vaticana aservantur, ex supellectili libraria ejusdem Reginæ illuc migrasse; quorum vel Indicem, a Generosiss. FREDENHEIM loco ipso confectum (adjunctis sæpe excerptis, atque etiam integris quorundam monumentorum apographis, auctum) haud contemnendum Historiæ nostræ Litterariæ allaturum fore lucrum, haud ambigimus: ut vel ex rudi et

bus decet, a doctis popularibus agnitum, æstimatum et condecoratum iri.

imperfecto exemplo primi eorum catalogi ad virum Generosissimum transmissi, colligi potest, a Cel. FANT (*Observatt. Select. Historiam Svecanam illustrantium* Part. XI p. 115) exhibitio. Nec dubitamus, quin eam operam beneficam, quam comparatis subitinere atque per studium monumentorum patriorum colligendorum perpetuum, hujus generis divitiis, cum orbe erudito communicandis, muneris publici labores exhibere sibi forte prohibebunt, facultate saltim aliis benigne concessa (qualem nobis contigisse grati agnoscimus) easdem adeundi iisque utendi, liberaliter sit præstiturus,